

ACADEMIA ROMÂNĂ

Punct de vedere
11 decembrie 2019

Punctul de vedere al Academiei Române privind unele aspecte ale învățământului preuniversitar din România

Recentele constatări date publicității referitoare la procentajul ridicat al elevilor români afectați de analfabetismul funcțional, dar și îngrijorarea produsă de analfabetismul primar (cauzat de neputința școlarizării tuturor copiilor de vârstă școlară) și de abandonul școlar, determină Academia Română să propună un set de măsuri reieșite din experiența celui mai înalt for de consacrare a valorilor intelectuale și de cercetare din România. În plus, în contextul fixării unui număr mai mic de ore pe săptămână pentru învățământul preuniversitar, există riscul reducerii timpului alocat unor discipline școlare clasice.

Până la adoptarea unei noi legi a educației naționale, menite să fie stabilă și să cuprindă mai mult principii decât date concrete (acestea trebuie să fie detaliate în statute și regulamente), este nevoie de un set de măsuri care să stabilizeze școala românească și să-i confere perspective bune de dezvoltare, fără a ceda în fața unor presiuni conjuncturale, derivate dintr-o percepție pripită asupra schimbărilor din societatea contemporană și lipsită de o analiză profundă și riguroasă. În acest sens, semnalăm și propunem următoarele:

1. Presiunea nejustificată de a introduce noi discipline școlare trebuie să fie oprită, prin crearea, în cadrul materiilor existente, a noi conținuturi care să răspundă dinamicii societății contemporane. Astfel, protecția mediului și combaterea poluării se pot studia la Geografie, educația financiară și bancară la Științe sociale și la Istorie (în liceu), educația civică și constituționalismul la Istorie, nutriția sănătoasă, educația igienică și educația sexuală la Biologie, circulația pe drumurile publice la Dirigenție etc. Practic, nu există discipline școlare actuale în cadrul cărora să nu se plieze teme stringente pentru actualitate. Propunerile de a introduce discipline noi și de a le elimina sau diminua pe cele vechi – verificate de la Renaștere încoace – sunt lipsite complet de realism și de spirit pedagogic. De asemenea, ideea de a avea mai multe discipline încheiate cu medii semestriale și anuale și derulate în câte o oră pe săptămână este lipsită de orice fel de fundamentare psiho-pedagogică. Disciplinele de o oră pe săptămână au cea mai slabă eficiență în procesul de predare-învățare.
2. Presiunea prin care se cere eliminarea sau reducerea drastică a teoriei în favoarea susținerii deprinderilor practice are, de asemenea, un grad mare de pericolozitate. În școală, teoria și practica trebuie să fie îngemănate într-o sinteză armonioasă, fără de care rezultatele ajung să fie dezastruoase. Fără cunoștințe teoretice temeinice, acumulate în memoria elevilor, deprinderile practice ajung să fie fără fundament. De aceea, științele fundamentale și cele ale naturii trebuie să fie studiate în continuare, începând cu bazele lor teoretice. Cercetarea fundamentală rămâne și ulterior, în învățământul superior, baza oricărei cercetări aplicative și tehnice.
3. Presiunea prin care se cere reducerea numărului de ore de la disciplinele umaniste și de științe sociale este, de asemenea, lipsită de realism și de previziune pentru viitor. Digitizarea devine tot mai mult o metodă universală de viață și un mod de a acționa în

ACADEMIA ROMÂNĂ

toate domeniile, dar omul modern nu poate trăi și acționa în viață fără cunoștințe lingvistice, istorice, geografice, etnografice, filosofice, etice etc. Dimensiunea istorică a existenței noastre individuale și de grup rămâne esențială. Nu putem transforma conștiința socială în *tabula rasa* – ștergând întreaga experiență de viață a omenirii –, ca să construim noi identități iluzorii. Europa Unită are șanse să existe în continuare și să se fortifice nu prin încercările de destrămare a identităților etnice, ci prin făurirea unui concert al națiunilor libere și dornice să trăiască împreună. Pentru aceasta, este nevoie:

- de o cunoaștere aprofundată a limbii și literaturii române
- de studierea temeinică a gramaticii, inclusiv în anii de liceu, la toate profilurile, în maniere adaptate și specifice
- de exercițiul insistent al lecturii, deopotrivă din cărți tipărite sau pe suport digital; unul din doi elevi se concentrează pe recunoașterea literelor, a silabelor și pe reconstituirea cuvântului în sine, fără să-i mai poată percepe semnificația
- cultivarea literaturii române în manieră diacronică, pe curente și mișcări literare, din Evul Mediu până astăzi
- cultivarea serioasă a limbilor străine și a literaturii universale; combinarea scriitorilor români cu cei străini, pe teme mari, fără nicio pregătire prealabilă a elevilor nu face decât să creeze confuzie și haos în mințile tinere
- învățarea literaturii prin prisma istoriei literaturii dă rezultate foarte bune, verificate de sute de ani, iar scriitorii nu trebuie studiați după gustul profesorului, ci după necesitățile interne ale disciplinei. Prin urmare, dacă, de exemplu, Nicolae Filimon reprezintă o treaptă în romanul românesc, iar Ion Heliade Rădulescu, prin „Sburătorul“, un reper în poezia românească, ei trebuie studiați dincolo de preferințe, în spiritul canonului. Nici Shakespeare, nici Cervantes și nici Goethe nu exprimă, prin creațiile lor, spiritul din „Harry Potter“ ori din „Stăpânul inelelor“ și, totuși, creația lor nu e repudiată. Creația lor conține valori perene, fără de care nu se înțelege evoluția literaturii; canonul literar și operele clasicilor rămân puncte importante de reper pentru studierea literaturii
- separarea studiului limbilor de gramatică și de literatură este lipsită de sens; comunicarea corectă în societate se face nu prin ocolirea regulilor de gramatică și prin ignorarea operelor literare în favoarea oralității și a limbajului colocvial, a celui din reportaje sportive, din texte administrative, jurnalistice; disciplina „limbă și comunicare“ nu are niciun sens, din moment ce limba română are menirea de bază să asigure comunicarea între români. Comunicarea corectă nu se învață punând între paranteze textele literare, ci, dimpotrivă, prin cultivarea, explicarea și apropierea lor. Limba română armonioasă se află, în primul rând, în literatura română, care, odată studiată, garantează exprimarea corectă în mass media, în sport, în IT, în tehnică etc.
- ideea reducerii orelor de istorie cu scopul asigurării educației globale și pregătirea viitorilor „cetățeni europeni“ este absurdă; identitatea europeană nu se poate obține prin distrugerea identităților naționale, ci, dimpotrivă, prin fortificarea lor; un român care știe cum și de ce este român îl va înțelege și prețui pe un francez, leton sau suedez; diminuarea studiului istoriei înseamnă condamnarea noastră la ignoranță și izolare (pe de o parte, va crește în societate ponderea dacopaților, autohtoniștilor și tradiționaliștilor, iar pe de alta, a mondialiştilor și detractorilor,

ACADEMIA ROMÂNĂ

care exhibă nimicnicia poporului român, condamnat – după opinia lor – să rămână la coada lumii); studiul organizat al istoriei conferă cultură generală solidă, care ne ajută, în călătoriile tot mai dese pe care le facem, să înțelegem de ce Nôtre-Dame este o biserică gotică, de ce Constantinopolul se cheamă azi Istanbul sau cum de Praga se cheamă „Orașul de Aur”; educația prin istorie înseamnă educație pentru viață

- același rol îl are și geografia ca disciplină școlară, pentru că ne ajută să ne plasăm în spațiu, să nu confundăm meridianele cu paralelele și să știm ce deosebire este între Ecuator și Ecuador!
- limba latină, studiată cel puțin un an, de preferat în clasa a VIII-a, are un dublu rol: mai întâi ne ajută să înțelegem latinitatea căreia îi aparținem; în toate țările civilizate, latina a rămas obiect de studiu, iar în Germania, marile universități tehnice, care pregătesc ingineri, oferă latina drept curs alternativ (opțional) pentru studenți; în al doilea rând, gramatica latinei, ca și gramatica românească, disciplinează mintea elevilor, aduce rigoare și logică în exprimare. Latina servește, în mod direct sau indirect, viitoarelor profesii de filolog, de jurist, de inginer, de farmacist, de medic, de informatician etc.; aproape 80% din termenii englezi de pe prima pagină a Word-ului de pe orice computer sunt de origine latină (*file, delete, table, insert* etc.); din această perspectivă, ar fi de mare utilitate reînființarea unor clase cu profil de studii clasice în liceele (colegiile naționale) importante ale câtorva orașe mari din România.

Pentru ca toate acestea să se poată îndeplini, este nevoie de îndeplinirea foarte multor condiții, între care profesorii buni și manualele bune, dar și schimbarea percepției greșite despre școală, insinuate tot mai mult în spațiul public în ultima vreme:

- programele școlare sau *curricula* (*curricula* este pluralul de la cuvântul latinesc *curriculum*, substantiv neutru de declinarea a II-a) – prin urmare, termenul nu se poate folosi ca și cum ar fi singular feminin! – trebuie să fie, în mod categoric, simplificate, la toate materiile; mulți profesori preferă încă să predea mult și neinteligibil, în loc să predea mai puțin și înțeles de toți elevii
- manualele trebuie să aibă forme coerente și să nu se schimbe an de an; manualele digitale vor înlocui, probabil, în viitor, manualele tipărite, dar scrisul de mână are încă un rol important în societate; preocuparea pentru cantitatea mare de informație trebuie să fie înlocuită cu preocuparea pentru informație clară, echilibrată și corectă
- elevii nu ajung, totuși, analfabeți funcțional, fiindcă rețin prea multă informație și pentru că sunt copleșiți de teorie – cum se insinuează în anumite medii actuale – ci, dimpotrivă, pentru că nu rețin mai nimic; ideea că memoria nu trebuie cultivată în școală și că elevii nu au nevoie de cunoștințe, ci de metode de aplicabilitate practică este complet greșită; ca să aplici cea mai bună metodă, trebuie să ai capacitatea de a compara datele, de a cântări alternativele, iar pentru aceasta cunoștințele proprii sunt esențiale; memoria este o componentă fundamentală a inteligenței, iar necultivarea sa face să scadă drastic gradul de inteligență.
- în școala contemporană, ca și în societate, în general, se diminuează în mod îngrijorător cultul muncii și se impune ideea minimei rezistențe; o parte dintre elevi sunt supraîncărcați, dar nu numai din vina școlii, ci și a părinților, și sunt

ACADEMIA ROMÂNĂ

copleșiți de multe activități inutile; matematica, fizica, limbile și literaturile, chimia, istoria, geografia, biologia etc. nu se pot însuși fără muncă; nu ajunge nici să-i auzim predând pe profesori, nici să aruncăm o privire pe Google, ci este nevoie de fixare, de recapitulare, de repetate exerciții etc.

Școala are de secole întregi filosofia ei și aceasta nu poate fi eludată de dragul modernizării sau al simplificării vieții. Școala nu trebuie redusă la o instituție de prestări de servicii care livrează ocupanți de locuri de muncă robotizați, limitați. Școala trebuie să-i dea absolventului sentimentul că viața sa are un sens, o motivație culturală, care se concretizează într-o armonie a identității personale și a celei naționale, cu apartenența la cultura europeană și la cea planetară. Și, din această perspectivă, studierea limbii și literaturii române, a limbilor străine, a limbii și culturii latine, a istoriei, geografiei etc. devin extrem de importante pentru viitor. De asemenea, schimbările dese și mărunte din cadrul sistemului de educație din România nu fac decât să creeze dezorientare, instabilitate și să conducă la o pregătire precară, superficială și nepotrivită exigențelor lumii contemporane.

Academia Română este gata să colaboreze cu Ministerul Educației și Cercetării pentru găsirea celor mai bune soluții aplicabile școlii românești. Convingerea noastră – aidoma mesajului din motto-ul pus la intrarea unui faimoasă universități – este că o națiune nu moare în urma atacurilor cu rachete balistice intercontinentale, ci în urma distrugerii sistemului ei de învățământ, de educație în general.

Biroul Prezidiului Academiei Române:

Acad. Ioan-Aurel Pop, președinte
Acad. Bogdan Simionescu, vicepreședinte
Acad. Victor Spinei, vicepreședinte
Acad. Răzvan Theodorescu, vicepreședinte
Acad. Victor Voicu, vicepreședinte
Acad. Ioan Dumitrache, secretar general